

Pleasa di-ndzeanâ, hoara-al Dumidzâ

Aistâ isturii acatsâ si-s deapinâ tu mesu di cirishar tu anu 1903, tu-unâ hoarâ ca di pirmith, Pleasa di-ndzeanâ, ashtiratâ pi unâ dzeanâ dit muntsâ-a Epirui, Arbinushia di azâ. Tu hoarâ bâna vârâ 300 di fumelj. Di vârù kiro niscânts di ficiori acâtsarâ s-minduiascâ s-u-alasâ hoara; nu mata vrea s-arâmânâ tu hoarâ s-ducâ ninti zânatea di picurari sh-cârvânari-a pârintslor; s-dusi zborru câ mults ficiori dit Curceau, un câsâbâ nu mult alargù di Pleasa, loarâ calea s-neagâ tu Amerikii, iu dzâtsea elj câ ma s-lucreadzâ doi, trei anj va si s-umplâ di pâradz sh-dapoia va si s-tura acasâ s-facâ vârâ purcukii.

Mita, un ficior dit hoarâ, tsi mizi cât umplu unsprâyinghits di anj tu dzatsi di cirishar, sh-u featsi mintea s-ljia calea s-neagâ tu Amerikii deadun cu Mihali, un protù cusurin di partea mâsai. Tu-unâ dzuùâ, Mita lu-ashtiptâ tatu-su si s-toarâ di la dukeani, lu lo dinâparti sh-dzâsi:

-Tatico, nji-u feciu mintea s-neg tu-Amerikii, s-lucredz vârâ doi, trei anj, s-adun tsiva pâradz; dupu tsi s-mi torù, voi s-mi ashter sh-mini tu casa meu; voi s-ti agiut sh-tini niheamâ câ vedù cum ti pidiseshti cathi dzuùâ di când da soarrâ pânâ dipunâ; o s-inâ sh-Mihali-ali teti Nuli cu mini.

Tatu-su lu mutri pi sum sufrântseali, ma-ntroarâ sh-lu aplicâ capu sh-nu putu s-greascâ ici. Dapoia, sh-lu scoasi trastu di pi umirù sh-lj-u târcu-al Mita. Oclji lji s-i-umplurâ di lâcrânji sh-mizi putu s-greascâ:

-Mita, ficioru-a tati, aist trastù irra a papu-tu. Ninti s-lu lja Dumidzâ nji lu-târcu anja cu tut cu vrearea lui. Vini oara tora s-ts-u lu-trec sh-mini trastu atsâia cu tut cu vrearea meu; cum zbura, lj-u târcu trastu, lj-u lo capu-ntru mânji, lu-bâshe tu frâmti, lu-mutri ninga unoarâ-ntr-oclj sh-intrâ irushi-n casâ.

Mita vru s-dzâcâ tsiva ma lji s-i acâtsarâ zboarrâli tu gurmadz; lu lo trastu-ntru-mânj, lu mutri, lu dusi la kept sh-dzâsi cânda s-avdâ mash nâs: "sh-mini o s-adun tutâ vrearea meu tu-aist trastù sh-când o s-yinâ oara, o s-lu-trecu a cilimanjlor-a melj, ashă s-mi agiutâ atsel di-ndzeanâ, sh-cum mutri câtâ tserù sh-u featsi cârutsea.

Dapoa lo calea câtâ tetâ-sa Nula ta si-lj dzâcâ al Mihali s-li bagâ tuti pi aradhâ câ lipsea si s-scoalâ di tahina, s-dipunâ câtâ Curceau. Aco lipsea s-treacâ pi la birou di emigrari s-ljia cârtsili tsi lipsea ti cali.

Tutâ noaptea, Mita s-i shutsâ când pi unâ parti când pi-alantâ. Tut videa oclji-a tatu-sui nlâcârmats. Nu lu-arâvdâ inima shi s-i sculâ irushi shi s-i silighi la tatu-su tu udâ.

Tatu-su nu irra tu cârvati; mash mamâ-sa Catrina irra teasâ sh-mutrea dâvanea tish cânda sh-avea kirutâ oclji sh-âlj câfta pi divani. Tatu-su Cola shidea pi-un scamù cu coatili pi dzânucjli sh-cu capu-ntru-mânj.

-Tatico, gri Mita, nu-nji si fudzi ici. S-bâgâ tu dzinuclj ninga tatu-su sh-acâtsâ s-plângâ ca vâru cilimean.

Tatu-su lu-mutri cu oclji ca nidurnjits, âlj bâgâ mâna pi cap sh-dzâsi:

-Ficioru-a tati, nu ti-aspari! Ma ts-u fâtseshi mintea s-fudz nu stâ ici! Aoua tu hoarâ nu vedù s-fats vâra purcukii. Di pap-strâpap him picurari. Vâhi vini oara vâra di noi s-nveatsâ sh-altâ zânati; s-nu ai ananghi di noi. Mini sh-mamâ-ta, ashă cum târcum pânâ tora, u s-târtsem sh-di aoua sh-ninti.

Pânâ s-ti tori tini, u s-mutrim ti vâra featâ s-ti-nsori. Cum zburâ, Cola scoasi dit geapi unâ shamii ligatâ, u-zdisfeatsi sh-dzâsi:

-Calea tsi u-ljei nu easti ici lishoarâ. Ia, aisti sânt fluriili tsi nji li-alâsâ papu-tu Aristidi; va s-ti agiutâ vâra kiro pânâ s-acats vâra luc. Bagâ-li ghini s-nu tsiva di li-keri calea. Dapoa âlj gri a muljarâ-sa:

-Aidi, Catrinâ scoalâ s-fats vârâ pitâ a ficiorii s-lj-agiungâ pânâ tu-Amerikii. Mini u s-neg s-mutrescu niheamâ prâvdzili. Mita, tini fudz bagâ-ti niheamâ câ ti vedù ca nidurnjit. Mini u s-bagù dau mulâri pi cali, s-ti dipun pân-tu Curceau.

Mita shidea ninga tu dzinuclji; mutrea fluriili shi s-minduia la zboarrâli-a tatu-su, tsi cînda âlj-loarâ unâ kiatrâ di pi inimâ.

Catrina s-aprukiâ di nâs, dzinucljâ ninga hilji-su lj-u lo capu pi keptù, sh-aliki fatsa di peru-a lui neali, neali sh-dzâsi:

-Ficioru-ali mami, ti fâtseshi bârbatu. Vini oara s-ljei calea tsi ts-u deadi Dumidzâ, sh-cum zbura, Catrina sh-u scoasi crutsea di digushi, sh-lj-u târcu-a hilji-su.

-Mita-li mami, dzâsi nâsâ, cashti cum eshti vârâoarâ tu-ananghi, s-ljei crutsea-ntru-mânâ, sh-Dumidzâ u s-ti agiutâ; aidi fudz bagâ-ti niheamâ s-ti fânâteshti di som câ hii ca nidurnjit; mâni u s-ai cali lungâ. Catrina lj-u lo capu-n-tru mânji, lu bâshe tu frâmte sh-ishâ nafoarâ s-bagâ kirkelu ti pitâ.

Mita irra kirut tu mindueari; avea trastu-a papu-su mplin di vreari, fluriili di la tatu-su sh-crutsea di la mamâ-sa.

Tuti aisti, lj-umplurâ inima di harauùă ama sh-di giunami. S-i sculâ, s-dusi tu cârvati sh-lu-acâtsâ somu-ntroarâ.

Nafoarâ acâtsă s-apirâ. Cola cât bitisi lucru ti prâvdz sh-mutrea câtâ dzenili di munti tsi-acâtsarâ si-sh kindiseascâ frâmtea cu lunjina soarrui; heamâ câtâ niheamâ, lunjina s-ashtira pisti casi, tsi ma multi ira dati cu-azvestri alba, sh-li scutea unâ câti unâ dit scutidi.

Doi câcots, tsi lj-avea Cola tu-ubor, s-alinarâ tish pi ploacili di pi casâ, sh-acâtsarâ s-da di hâbari câ sh-azâ apiri soarli sh-câ bana neadzi ninti.

-Cucurrriguuuu, cucurrriguuu...cucurrriguuuu...sculats oaminj bunj câ apiri, sh-nâ fugù ficiorlji tu-Amerikii... cucurrriguuuu...sh-tut-ashâ...

Cola sh-lu-kinduri adiljaticu ta s-avda ma ghini; "tsi cânda nji si facu urecljili ashâ" dzasi elù; nu putea s-pistupseascâ ti tsi avdza; sh-li dusi deadzitli la-ureclj, cânda s-li distupâ, s-i shutsâ cu fatsa câtâ iu-cânta câcotslji sh-ascultâ cu urecljea-aplicatâ, ama tut-atsa avdza.

-O la Catrinâ! Iu hii more, aurâ Cola sh-mutri câtâ usha di la casâ. Catrina cât u-avea bâgatâ pita pi kirkiâ sh-tamam tsi lj-adutsea unâ cafei.

-Ore, tini lj-avdzâsh câcotslji? Tsi soi cântâ ashâ?

-Tsi soi cântâ, dzâsi Catrina sh-lj-u teasi cafeia. Un dzâtsi "sculats câ sh-azâ apiri" sh-alant dzâtsi "sculats câ ni fugù ficiorlji tu Amerikii"

-Nacâ ts-u deadi kicuta, lj-u turâ zborru Cola cu nipistupseari câ sh-Catrina avdzâ tsi lj-avdzarâ sh-a lui urecljli.

-Em, ma nj-u deadi-anjia kicuta, vâhi ts-u deadi sh-atsâia lj-u shutsâ zborru Catrina cu niheamâ inati.

Cola vru si-lj dzâcâ tsiva ma-avdzâ boatsea-a bagianac-su tsi shidea-n doau casi niheamâ ma-ndzeanâ; Tasi tsinea sora-a muljearâ-sa, Nula; vinea ayunjiusit sh-ca lâhtârsit.

Cola lj-ishâ n-cali sh-dzâsi:

-Bunâ dimneatsa sh-ghini apirish Tase, tsi mutresht ashâ cânda-âlj kirush birbetslji?

-Ore, Cola dzâsi bagianac-su, apirii ghini, ama dimneatsa nu easti bunâ ici.

-Câtse lâi Tase? Tsi ti vedù ashâ ca-aspâratù?

-Zurrusirâ câcotslji dit hoarâ, dzâsi Tasi cu boatsea ma aplicatâ sh-mutri di-avigâra cânda s-nu lu-avdâ văr.

Nu shtiu câcotslji-a tâlj, ama lj-avdzâi-a melj sh-a cus cru Tuduraki: "sculats câ ni fug ficiorlji tu Amerikii", sh-cum zbura, sh-u scoasi shamia dit gepi di sh-ashtearsi oclji tsi acâtsarâ s-lj lâcârnejadzâ.

-Em, sh-mini lj-avdzâi câcotslji, ma dzâsh câ-nj facù ureclji, sh-Cola sh-u dusi mâna la unâ di ureclj cãnda s-veadâ câ-easti tu locù.

-Mari ciudii tsi s-fatsi, mari ciudii, nu dãnâsea Tasi s-dzâcâ.

-Aidi nunt s-bei-nâ cafei sh-dapoia u s-nidzem si-lj dzâtsem a preftui Nisa, dzâsi Cola.

Catrina adusi pociu di cafei sh-dusi s-mutreascâ pita.

Njiurizma di pitâ acâtsã si s-tindâ tu-ubor, tu sucaki sh-tu tutâ hoara. Unâ palâ di vimtu u-dusi tish pãnâ tu dzenili di munti, tsi cãnda s-loarâ mânâ di mânâ shi s-aplicarâ niheamâ s-u tsãnâ njiurizma di pitâ mash ti nâsi.

Cola sh-Tasi shidea kiruts tu minduiari. Nitsi nu bitisirâ cafeia câ ia vini sh-Nula.

-Cuu, dzâsi Nula, tsi s-fatsi ashâ, lâi corghilj? Hearbi hoara di câcots; po.po.po.po, zurrusirâ câcotslji, sh-cum zburra sh-acâtsâ capu cu mânjli sh-lu mina sh-nastânga sh-nandrepta, di cãnda vrea s-lu dislikeascâ di gurmadz.

-Catrinâ la, aurâ Cola, adu-niheamâ apâ-ali Nuli câ zursi ma lai di câcots. Aidi, stâ padi s-bei nâ cafei sh-dapoia u s-nidzem la bâsearicâ s-videm tsi s-fatsi.

Nitsi nu-apucâ Nula sâ sta pi scamu, câ acâtsâ si s-avdâ câmbanea-li bâsearitsi; cictâsirâ tuts. Tasi lo s-ducâ cafeia la gurâ, ma mâna nu-lj s-i minâ. Câmbanea bâtea, bâtea, bâtea ma s-avdza altâ soi.

-Cuu, cuu, lâi corghilj, tsi soi s-avdi-ashâ, gri Nula cu oclj lâhtârsits, di cãnda lji s-avea-alinatâ vãr câcotù tish-n capu.

-la tats niheamâ de, gri Tasi.

Nitsi nu bitisi zborru Tasi, câ acâtsarâ tuts s-facâ cârutsea. Kelea lâ s-i featsi ca di gâljinâ sh-dukea cum lâ si mutâ peru-n capù. Câmbanea bâtea..."ding-dong, ding-dong, ding-ding...ni fugggù ficiorljiiii tu Amerikkkkiiii...ding-dong, ding,ding....sh-tutù ashă."; s-i scularâ tuts-ntroarâ, isherâ irrushi nafoarâ tu sucaki sh-loarâ calea câtâ bâsearicâ; videa cum dunjiauua imna ayunjiusitâ câtâ bâsearicâ sh-cum imna, tuts-âsh fâtsea cârutsea.

Soarli, cât s-avea s-dispârtsâ di surorli-a lui, dzenili di munti, iu kindurea cathi tahina, di li-adutsea ghiumi-mplini di lunjinâ ta si-sh spealâ fatsa di lâiatsa noptsâljei.

La bâsearicâ uboru s-umplu di oaminj.

Tuts mutrea ca nidurnjits, ca ciudusits, ca-aspârats.

Oaminjli zburra un cu alant, ma mult cu mânjli di cu gura, sh-dzâtsea tsi târcurâ di când apiri.

-Ore, dzâsi un aush, tsi shidea ca-ânduplicat cu doauli mânj pi-unâ cârlibani; ishâi s-mulgù capra, sh-tamam tsi s-u bitisescù di-muldzeari, shutsâ capu câtâ mini, sh-featsi: meheheeee, meheheeee...

Aushu irra ca nostim cum câfta s-facâ, ca vâra caprâ; niscânts tsi lu-asculta acâtsarâ s-arâdâ.

-Em, alâsatsi-mi s-bitisescù, dzâsi aushu, sh-mutri narâlu câtâ-atselj tsi arâdea. Eh, dzâsh mini, vâhi lj-easti seati, ama dapoia, featsi ...ia, sh-tora nji s-i mutâ peru, shi sh-u anâltsâ mâna câtâ atselj di ninga elù, ...mehehee... nâ fugù ficiorlji tu Amemeheerikii....Ia, pi aistâ cârutsi, dzâsi aushu, sh-nu dânașea dot ta s-facâ cârutsea.

-Cuu, lâi Lambre arsâru unâ muljeari, tsi mutrea ca moashi. Ficiorlji dit hoarâ-âlj grea muma Nasta. Nesh di tahina s-ved niheamâ clotsa, câ târcurâ vâra shapti dzâli di când u-bâgai di-shidea pi-oauâ; u-anâtsai niheamâ s-mutrest oauli sh-cum mutream, vidzui cum pulji deadirâ di-isha un câti un dip ca toapi di-malmâ.

Clotsa u-videam ca hârioasâ sh-tut s-anvârtea pi ninga pulji. "stâ râhati, âlj dzâtseam mini s-nu calts vâra pulj câ u s-ts-u talj capu s-ti fac ghelâ". lia ici! Clo, clo, clo...sh-muma Nasta acâtsă si s-anvârteascâ sh-câfta s-facâ ca vâra clotsâ, di-acâtsarâ oaminjlji s-creapâ di-arâs.

-Em tsi arâdets ashă, li-aurâ muma Nasta sh-âlj mutri narâlu. Clotsa zurrusi di dip! S-anvârtea sh-fâtsea ...clo, cloooo, clo, clo, clooo..ni fuuugg ficiorlji tu-Amerikii...clo, clo, clooo; la, cârutsea, dzăsi muma Nasta, sh-nu dânsăsea ta s-facâ cârutsea; ama nu s-bitisi aoua luyria, dzăsi muma Nasta.; mea câra acâtsarâ sh-pulji s-facâ...kiu, kiu, kiu....sh-muma Nasta shi li-dusi mânjili la gurâ si sh-u facâ boatsa ma subtsâri, sh-câfta s-facâ cum fâtsea pulji... kiu, kiu, di cripa dunjiaua di-arâdeari; dapoia, ia, cârutsea, dzăsi nâpoi muma Nasta, câra-acâtsarâ s-da aripili shi s-facâ ...kiu, kiu, kiu....ni fug ficiorlji tu Amerikii....kiu, kiu...

Uh, lâi Dumidzale, uhtâ muma Nasta shi sh-anâtsâ fatsa sh-mâinjli câtâ tseru...Nacâ nâ u-loash mintea...

-Anjia ânji zurusirâ treili mulâri, arsâru Geogea, un bârbatù di vâra patrudzâts di-anj, tsi tamam intrâ tu-ubor sh-avdzâ isturia-ali mumi Nasta.

Li-dutseam la pihadi s-bea apâ, mea câra-acâtsarâ s-facâ "...njihihiii, njihihiii...sh-dapoia...njihihiii ...ni fuuugg ficiorlji tu Amehihirikii" ...sh-cum fâtsea Geogea ca vâra mulari, ialea intrâ tu-ubor sh-preftu Nisa; s-videa ca nidurnjit sh-ca nikiptinat.

Dunjiaua s-deadi niheamâ di nâparti ta s-treacâ câtâ-usha di bâsearicâ.

-Tsi ti pâtsâsh lâi Geogea, dzâsi preftu, nacâ ti mâshcâ vârà mulari di nâri, di zurrusish sh-tini? Tâcurâ tuts câ lu-vidzurâ preftu Nisa ca nâritù sh-fârâ kefi.

Preftu intrâ tu bâsearicâ ca-ayunjiusit, lo-vivlia sh-crutsea a Hristolui dit bâsearicâ sh-ishâ nâpoi tu-ubor.

-Oaminj bunj, acâtsâ Preftu s-greascâ., azâ di când-apiri soarli pisti hoarâ, sh-cum zburâ mutri câtâ soari sh-câtâ casili ashtirati pi dzeana, s-tihisirâ lucri nifapti di-când bânâm tu-aistâ hoarâ. Nu shtim tsi-esti, ama lipseshti tuts nicukirlji tsi-avdzârâ, “tsi avdzârâ”, s-intrâ tu bâsearicâ si-lj ghivâsim sh-dapoia u s-alâgâm tuts casâ di casâ s-li ghivâsim sh-casili sh-prâvdzili shi s-li pruscutim cu apâ di-la Dumidzâ.

Intrarâ tuts tu bâsearicâ.

Mash vârà shapti oaminj nu intrarâ tu bâsearicâ; s-trapsirâ tu-un cohiu di-ubor shi zburra cu boatsea aplicatâ ti-ciudiili tsi li-avdzârâ di la-alants oaminj.

-Ore, Costa, gri un ficiorù di-vârâ yingjits anj. Tsi sunt tuts ashâ ca mbitats! Papu Lambri fâtsea ca vârà caprâ, moasha Nasta fâtsea ca vârà clotsâ, cusurinu-a melù Geogea fâtsea ca vârà mulari sh-lali Cola-ânj dzâtsea, calea anda vineam câtâ bâsearicâ, cum fâtsea câcotslji.

-Em tsi s-dzâc lâi Miha, dzâsi Costa sh-acâtsâ si sâ scarkinâ dupâ capù, mini-asearâ irram tutâ dzua cu oili. Nu-adukest ici tsi s-fatsi cu-aici oaminj.

-Nitsi mini nu-adukest tsiva, arsâru sh-Ndreia, un ficior di vârà optusprâdzatsi di-anj; sh-mini u-avdzâi câmbanea ca totâna, ama niscânts dzâc câ bâtea cu zboarrâ sh-taha dzâtsea, “ni fugù ficiorlji tu Amerikii...”

-Ti ciudii easti, arsâru sh-Vasili sâ zburascâ; s-pari câ tuts-aici tsi intrarâ tu bâsearicâ li-avdzârâ aisti zboarrâ. Noi avem trei câcots ma mini nu-avdzâi tsiva zboarrâ ...mash cucuridzau ca totâna.

-Aidits s-avdzâm tsi dzâtsi papu Nisa Preftu, dzâsi Miha.

S-aprucljiarâ tuts niheamâ di usha di la bâsearicâ tsi irra zdicljisâ. Di nafoarâ s-avdza zboarrâli-a preftui.

-Cum vidzut asearâ, mushata Dumânicâ, tuts di voi vinit la bâsearicâ s-yiurtusim doau suti di-anj di cänd hoara noastâ acâtsă s-adilji. Dumidzâ s-u veaglji, sh-cum zburra featsi cârutsea sh-tuts alants featsirâ sh-elj cârutsea.

Nafoarâ, lunjina soarrui acâtsâ s-li-avinâ aumbrili dit-uboru-ali bâsearitsi sh-cum usha di bâsearicâ irra zdicljisâ, soarli intrâ sh-elù nunt, sh-ashtirâ unâ cali di lunjinâ, di la ushâ pânâ di-altar. Vâhi pi-atsea cali di lunjinâ, imna tu bâsearicâ suflitili atsâlor tsi bânarâ shi s-asteasirâ tu-aistâ hoarâ.

-Azâ tahina dicâra apiri, dzâsi Preftu, acâtsarâ câcotslji s-nâ da di hâbari, câ bana noastâ neadzi ninga ninti sh-câ Dumidzâlu, sh-nâpoi featsi cârutsea, ni-avdapsi ninga unâ dzuuâ tu-anjli-a noci; tâcu niheamâ sh-mutri calea di lunjinâ tsi u-ashtirâ soarli tu bâsearicâ; ama easti ti-nipistupseari tsi-avdzâm! Ma s-avdzam mash mini, tsi cucârâdza câcotslji sh-tsi bâtea clopatu-ali bâseritsi, u s-dzâtsea dunjiaua câ zurrusi Preftu; niscânts acâtsarâ s-arâdâ.

-Ore Nisa, arsâru papu Lambri, lasâ câcotslji; ore anja-nji zurrusi capra. Atsea nu ari mardzinâ!

-Em, atsea caprâ u-shtim câ easti zurrâ di totâna, dip ca tini cänd irrai cilimean, arsâru muma Nasta sâ zburrascâ.

Preftu bâgă budza pi-arâsu sh-pârnjirâ tuts s-arâdâ.

-Anjia-nj zurrusi clotsa cu tut cu pulj, dzăsi moasha Nasta. Aistâ nu easti ti spuneari, sh-cum zburra sh-u trapsi shamia pi capu câ lj-avea câdzutâ pi frâmti.

-Em, ma nu easti ti spuneari ti tsi u-spunj, lj-u shutsâ papu Lambri; tini hii zurrâ di njicâ; ti-alinai, ca vâra câpriansâ pi nucu-al papuTsili di li-mâcai nutsili verdz. Muma Nasta lu mutri narâlu, featsi "pftii", âlj deadi mândzili cu tuti deadzitili sh-dzâsi:

-Cuu s-tsi si-cljidâ derra lâi Lambrooo, cum ts-u deadi dipû urbarea, aurâ moasha Nasta shi s-ligâna di-measi, când nastânga când nandreapta; pitreatsi văr nipot s-ts-u aducâ mintea di la cutar, câ u-agârshesh sh-azâ tu-câlivâ. Vârâ dzuûâ va s-ts-u ljia vimtu sh-u s-u keru sh-atsea tsi ts-arâmasi; u s-esht dip "fiu, fiu"...

Dunjiaua arâdea, arâdea sh-cânda agârsharâ câ ti tsi s-adunarâ tu bâsearicâ.

Totâna când s-aduna Papu Lambri cu muma Nasta, s-irrai di vâra parti s-ti tsâ-nj di pândicâ di-ahântâ arâdeari; câti vloarâ, anda s-aduna dolji, li-fâtsea castilea ahtâri muabets ti haraua atsâlor dit hoarâ.

Dunjiaua shtea câ s-vrea dolji di-anda njits, ama nu s-loarâ câ preftu li-dzâsi câ nu easti ghini si s-ljia câ elj câdea cusurinj dea-treilea.

-Oaminj bunj, aurâ Nisa preftu cu-unâ boatsi ma vârtoasâ, ta s-lu-ascultâ tuts. Aidi s-dzâtsem câ zurrusirâ prâvdzâli sh-câcotslji, ama câmbanea!?

Aidits s-nâ minduim niheamâ, cum acâtsâ tutâ-aistâ isturii? Prota hâbari ti apiritu di-azâ, u-deadirâ câcotslji-al Cola, sh-dapoia acâtsarâ tuts s-cucureadzâ..."ni fug ficiorlji tu-Amerikii."

Ciudia easti, dzâsi Preftu cu-unâ boatsi cama aplicatâ, di-iu shtea câcotslji-al Cola ti fudzerea-a ficiorlor tu-Amerikii di s-alinarâ pi-casâ s-cucureadzâ aistâ hâbari tu tutâ hoara.

-Mea vâhi avdzârâ cum zburra Cola cu hilji-su ti fudzeari, dzâsi vitsinu-al Cola, Nashu-ali Vetî-al Niculaki. Mini cât aveam ishetâ nafoarâ s-duc niheamâ apâ la prâvdz sh-cum lj-avdzâi mini câ tsi zburra, vâhi ashă avdzârâ sh-câcotslji.

-Ore, Nasho, arsâru Cola, ore cum esht dip shtâpù! lu-avdzash tini vloarâ, câcotslji i prâvdzâli, s-li akicâseastâ zborrâli-a omui!

-Em câtse, lj-u shutsâ Nashu zborru; dada-meu când iasi tu-ubor s-arucâ misur ti-gâljinj, lâ-greashti: "kiu, kiu, kiu, kiu"...sh-inu tuti cuampatra cu tut cu câcots. Sh-ali-mulari ma-lj-aur, "diiii", pârneshti di-imnâ, sh-ma-lj-aurù "oooo" kindureshti di-imnari! Ghini dzâtsi Nashu, girâ niscânts sh-mutrea câtâ Preftu ta s-dzâcâ tsiva.

Preftu Nisa, tâtsea sh-mutrea ca minduit. Alants tâcurâ sh-elj sh-ashtipta Preftu s-greastâ. Preftu aplicâ capu, imnâ niheamâ nastânga, niheamâ nandreapta, tish cãnda lj-avea câdzutâ minduierili-mpadi shi sh-li câfta ta s-nu sh-li kearâ di dip. Dupâ vâr kiro dzâsi:

- Easti vâr tu hoarâ tsi nu li-avdzâ aisti zboarrâ tsi li cucuridzarâ câcotslji?

Nu gri vâr. Mutrea tuts di-avigâra câ vâhi va s-dzâtsea vâr tsiva, ma tuts tâtsea.

-Mini nu li-avdzâi aisti zboarrâ, s-avdzâ unâ boatsi tsi vinea di câtâ usha di bisearicâ; irra Miha tsi shidea nafoarâ cu alants ficiori. Miha pârnji s-imnâ pi-calea di-lunjinâ câtâ altar; dupâ nâs acâtsarâ s-imnâ sh-alants ficiori. Dunjiaua dit bâsearicâ-lj mutrea ca ciudusitâ;

-Mini Ij-avdzâi câcotslji dzâsi sh-Costa, u-avdzâi sh-câmbanea, ma nu-avdzâi, ni câcotslji, ni câmbanea s-dzâcâ tsiva zboarrâ.

Tsi soi di shacâi sunt aisti dzâsi Costa sh-mutri câtâ dunjiaua dit bâsearicâ.

-Lali Nisa, gri sh-Vasili, nipotu-su-a preftui, di partea soru-sa; noi, nu-irram asearâ la yiurtusearea-li hoari, câ avum cathishun lucru-a lui. Cum s-fatsi câ tuts tsi-irra asearâ la bâsearicâ li-avdzârâ aisti zboarrâ sh-noi tsi nu irram, nu li-avdzâm?

Arâmasirâ tuts muts. Nisa preftu s-kiru tu minduieri; neasi dinintea-altarui, featsi cârutsea di trei ori, u-bâshe StâMâria sh-dzâsi, "Ijiartâ-ni Dumidzale", sh-dapoia s-turâ câtâ oaminj sh-gri:

-Asearâ, di haraua-li yiurtuseari, bium tuts câti unâ cupâ di yinu rrosh. Dupu cum shtits, yinu lu-tsineam tu-un ghium sh-dit ghium vâ turai la catishun câti un putir.

-Anjia nitsi giunitati nu nj-u lu-turash, arsâru muma Nasta. Al Lambri Ij-u umplush pânâ-di budzâ; ti-atsea zurrusi dip.

-Eeee, sh-tini moi mumâ, dzâsi Preftu cu budza pi arâdeari; papu Lambri easti bârbatù sh...ama nu-apucâ preftu s-lu ducâ zboru ninti, câ muma Nasta Ij-u curmâ zborru sh-dzâsi:

-Em tsi bârbatù di ciuki easti Lambri, câ nu nj-u poati ici; lu arucutest mini, unâ dau, sh-nâpoi sh-u deadi shamia pi-capù câ tut-âlji câdea pi-frâmti.

-Uuu, s-ti fats defi, ts-u deadi dip zurratsa, Ij-aurâ Lambri shi-Ij dedi mândzili.

Preftu câfta s-nu arâdâ, ama nu putu si s-dânâseascâ, mea câra Ij-ascâpâ un arâsu zuru, di-Iji si bâtea pultârili sh-pândica, di dzâtseai câ u-s-li kearâ.

Dunjiaua, tsi stâtea cu-arâsu tu gurmazd sh-mizi s-tsânea s-nu-arâdâ, ahânt ashtiptâ; mea câra-acâtsarâ s-arâdâ tuts; mutrea un di-alant cum

arâdea sh-dapoia arâdea sh-ma multû; niscânts scutea shamiili di sh-ashtârdzea lâcârnlji di-ahântâ arâdeari; la niscânts-li si pârea câ-arâdi sh-StâMâria sh-tuts sâmtslji di pi murili-ali bâsearitsi.

-Uuuh, s-ti patâ gazepea, moi Nastâ, mizi gri Papu Lambri, sh-lu-apucâ tusea di-ahântâ arâdeari.

Arâsu dit bâsearicâ acâtsâ si-s tindâ tu-ubor, pi sucâki, tu tutâ hoara sh-agiumsi tish pânâ tu dzenili di munti....

Niscânts s-i scularâ s-iasâ tu-ubor, ama tsi thamâ s-fâtsea; uboru s-umplu di câcots shi-gâljinj, di câprâ sh-di oi, di mulâri, di clotsâ sh-pulj, sh-tuti sh-tuts arâdea, cathishun, pi limba lui.

Tuts-isherâ nafoarâ s-veadâ atsea thamâ, ama vâr nu putea si s-dânâseascâ di-arâdeari sh-arâdea sh-ma multû, cum videa câ-arâd sh-prâvdzili.

Arâdea tutâ hoara cu tutâ inima-ljei iu lj-avea adunatâ di suti di-ani, oaminjlji cu tut cu câcots, gâljinj sh-tuti alanti prâvdz; puteai s-dzâts câ Pleasa di-ndzeanâ irra hoara al Dumidzâ.

Preftu Nisa ishâ sh-nâs tu-ubor sh-u featsi cârutsea, mutri câtâ tseru, sh-dzâsi..."tsi semû esti aist Dumidzale? U-fâtseshi tutâ hoara s-arâdâ"; dapoia, acâtsă s-ghivâseastâ Vivlia sh-cu mâna-ndreaptâ mina câdelnitsa; ti ciudii, oaminjlji câpsirâ s-arâdâ sh-uboru s-guli di tuti prâvdzili tish cânda li lo vimtu.

Unâ isâhii di murmints si-ashtirâ tu-ubor. Soarli cânda kinduri si s-analtsâ sh-mutrea tu-ubor ta s-veadâ câ tsi s-fatsi tu-aistâ hoarâ; ni-vimtû s-batâ, ni-frândzili si s-minâ; oaminjlji mutrea di-avigâra sh-tut sh-frica oclji ciudusits

-Shtiu mini tsi s-fatsi! Shtiu mini tsi s-fatsi s-avdzâ boatsea al Vasili, nipotu-a preftui, tsi vinea di câta dinâpoia li bâsearitsi. Tu-unâ mânâ avea unâ kelki ca lai sh-cu alantâ mânâ lu-trâdzea, cum tradz vârâ mulari tsi nu vrea s-umnâ ninti, pi gagaciu-ali hoari, Tanasicâ.

-Când ishet voi tu-ubor, aurâ Vasili, mini dipunai tu kilearu-ali bâsearitsi, sh-tsi si-nj veadâ oclji, Tanasicâ shidea cu aistâ kelki-ntru-mânâ, ninga ghiumu di yinù, sh-cum s-aprukia, u-anâltsâ kelkea ta s-u veadâ oaminjli.

Preftu, lo kelkea dit mâna-a nipot-sui, u-mutri, u-shutsâ pi tuti pârtsili, mutri câta Tanasicâ, s-aprukiâ sh-lu-ntribâ cu unâ boatsi prifteascâ, ashtiratâ.

-Tanasicâ, nu ti-aspari! Tsi easti aistâ kelki? Cum agiumsî tu kilearù? Tsi avea nunt?

Tanasicâ, s-avea sh-elù vârâ optusprâdzatsi di-anj. Preftu Nisa lu-mutrea ca ficioru-a lui sh-lu tsinea pi-ninga bâsearicâ s-lu agiutâ cu lucri ti-bâsearicâ.

Mults cilimeanj dit hoarâ sh-arâdea di-elù cá irra gagaciù sh-niheamâ traptù di minti. Tanasicâ si-afirea sâ zburascâ namisa di oaminj, câ tuts sh-arâdea, mash preftu Nisa nu arâsi vârâoarâ di nâs.

Cu unâ dzuâ ninti di-yiurtusearea-ali hoari, Preftu Nisa lu-avea pitricutâ Tanasicâ s-dipunâ Pleasa di-ghios, s-ljia un ghiumù di yinù roshù, di la unâ dukeani tsi u-tsânea un turcù, sots bun cu Nisa.

Preftu s-aprukiâ di Tanasicâ, lj-u deadi kelkea-ntru-mânâ shi-lj dzâsi:

- Ma ts-arâseasti tsâni-u tini, a tau easti, ma tsi avea nunt?

-Tututu..turcu nji-u, nji-u, nji-u deadea..deadi, acâtsâ mizi s-dzâcâ gagaciu.

Nj-u, nj-u, bbbb...bâbâ, ggggâ tututu tratra...trastu shshshhh dzdzdz, dzâsi, apppp,ppp..apâ dududu..dulsi dididi..la Dudu...dumidzâ! Lulululu fafa...fatsi yiyiyinu dududu...dulsi.

Bibibi..biu shshsh mimi..mini nini..heahea..heamâ sh-dapppppopopopoa u-tutututu-rai tututu..tu ghiughiu..ghium. U gugugugulii kekelkekea... Cum s-gâgâcea, Tanasicâ mina sh-capu sh-mânjili cãnda s-lu-agiutâ si zburascâ.

A preftui lji s-arâvdâ cât lji s-arâvdâ, mea câra lu-ascâpâ arâsu, di sh-u deadi capu câtâ-nzdeanâ sh-acâtsâ s-arâdâ, s-arâdâ... mea câra-acâtsâ tutâ dunjiauù s-arâdâ... niscânts s-tsinea di pândicâ, alts lj-acâtsâ tusea, alts dzinucljarâ, alts s-tuvulirâ pi pultâri sh-dâdea cicioarili; mea câra acâtsâ s-arâdâ sh-gagaciu khkhkhkh ghghgh...

Preftu cum arâdea li-anâltsâ mânjli-ndzeanâ, sh-deadi si s-tsânâ cu mânjili di pândicâ, mea câra lj-ascâpâ câdelnitsa dit mânâ, di-âl j câdzu-al Tanasicâ tish pi-capù, di lji s-i lâi fatsa di-shcrum. Dunjiauù s-câtâvulea di-arâdeari...

-Oh, Dumidzale Mari, dzâsi Preftu, cum sh-astârdzea oclji di lâcârni, tsi dzuâ mushatâ ni-dâdesh azâ, sh-cum zburâ sh-featsi cârutsea.

-Tanasicâ-ficiorù, âlj gri Preftu, sh-neasi s-lj-u ashteargâ fatsa di-lâiatsâ; nacâ pâtsâshi tsiva? lj-u lo capu-ntru-mânj sh-lu mutrea ta s-veadâ di pâtsâ tsiva.

-Eh, mi agudii niheamâ ma nu-ari tsiva, gri Tanasicâ fârâ si s-gâgâceascâ.

-Eh, u si-ts treacâ. Nu-ari tsiva, acâtsâ preftu s-dzâcâ; mizi lu-bitisi zborru câ arâmasi cictâsitù cu gura zdiscljisâ sh-cu zboarili spindzurati di-limbâ; mutri câtâ oaminj, mutri câtâ Vasilicâ nipot-su, nâpoi câtâ oaminj sh-nâpoi câtâ Tanasicâ; vrea s-dzâcâ tsiva ma nu lj-isha zboarrâli dit gurâ; u-fâtsea cârutsea, ama nu putea si s-minâ dit locù.

Alants oaminj, acâtsarâ s-facâ cârutsea sh-cu nipistipseari s-aprukia di Tanasicâ; lu-anvigârârâ sh-lu mutrea tish cânda irra vâr Sântù tsi tamam dipunâ dit tserù. Dupu var kiro, gri preftu:

-Ore, avdzâi ghini ma-nj facu urecljili? âlj vinirâ zboarrâli-a preftui, ama nu dânâsea si-sh facâ cârutsea.

-Di când cu câcotslji aici, nu mata pistupsim tsi-avdzâm, gri muma Nasta, ma nu-arâsi vârù.

-Tsi mi mutrits ashâ cânda nu est omù; sh-mini omù hiu, gri Tanasicâ sh-acâtsâ s-plângâ ca vârù cilimeanù; muljerili di-avigâra bâgarâ boatsea s-plângâ; nu irra vârù tu-ubor s-nu-aibâ oclji-mplinj di lâcârnj; plândzea tutâ hoara di haraua-al Tanasicâ. Dukea tuts, câ itsido cum s-irra, Tanasicâ ira hiljiu-ali hoari; irra hiljiu-a lor.

-Intrats tu-bâsearicâ, s-avdzâ boatsea preftui; tsi thamâ mari s-featsi azâ, easti semù câ Dumidzâlu ni-veaglji sh-câ aistâ hoara, Pleasa di-ndzeanâ, esti hoara-al Dumidzâ.

Aidi Tanasicâ câ-azâ u s-ti ghivâsim; lu-bâtu cu mâna pi pultâri sh-intrarâ tuts tu-bâsearicâ.

Uboru-arâmasi mash cu lunjina soarrui tsi ira sh-elù cictâsit di haraua tsi s-featsi tu hoarâ sh-cânda nu vrea si s-dispartâ di-aistâ hoarâ hrisusitâ di Dumidzâ.

Dzenili di munti, tsi-anvigâra hoara ca vâr bâru, s-videa tish cânda s-anvilirâ cu lunjina soarrui, ta s-ângâldzâscâ ketsârli tsi durnjirâ tutâ noaptea tu-arâcoari; câti vâr pulj, misura tserù disuprâ di hoarâ; un vimt avros tsi dipunâ dit munti ca vâr mândzù hârios câ lu-silighi nicukiru-su nafoarâ dit ubor, acâtsâ s-facâ muabeti cu ponjli dit hoarâ sh-li mina frândzili cânda vrea si s-agioacâ cu eali.

Pi dzeana, tsi s-tindea dinintea-li bâsearitsi, păshtea unâ cupii di oi; cathi oai cânda si-antrâtsea, unâ di alantâ, cai di cai s-mâcâ ma multâ iarbâ ta s-da ma mult lapti. Dau mulâri, tsi păshtea sh-eali ma-nclo, mutrea când sh-când câtâ hoarâ si-sh caftâ nicukiru, s-li-aducâ vâr cuvâ di apâ-aratsi.

-Azâ s-featsi unâ mari thamâ tu hoara-noastâ s-avdzâ boatsea preftui. Preftu cum zburra, u-bâshe Stâmâria, featsi cărutsea, lo vivlia sh-acâtsâ s-ghivâseascâ.

Tanasicâ shidea cu capu plicatù dinintea preftui sh-ocliji lj-avea ninga-ânlâcârmats; unâ lunjinâ hârioasâ lji si-ashtirâ pi fatsâ, di li fâtsea lâcrânjili s-yiulutseacâ ca nistimatili tu soari.

Dunjiaua asculta ghivâserea preftui sh-lu mutrea Tanasicâ cu nipistupseari, tish cânda irra vâr Sâmt tsi dipunâ di pi muru-ali bâsearitsi ta s-lu ghivâseascâ preftu.

Preftu kinduri di gjivâseri, mutri pisti oaminj sh-dzâsi:

-Mâni va s-dipun cu Tanasicâ, Pleasa di-nghiosû

s-lu-ntribâm sotsu-a mel di la dukeani, tsi irra atsea “apâ dultsi di la Dumidzâ”, di nâ u-featsi mintea tamtelâ, di acâtsâm s-avdzâm “tsi avdzâm” shi s-videm “tsi vidzum”.

-Curbani Nisa, s-tsi facâ muma, arsâru muma Nasta, tsi irra, tsi nu irra, dzâ-lj-a turcui si-ts da ninga vârâ dzatsi kelki di-apâ dultsi, s-bem cathi Dumânicâ câti un putirici, câ mult nji-arâsi cum fâtsea clotsa.

-Sh-anjia cum fâtsea capra, arsâru sh-papu Lambri

-Sh-anjia mulârili arsâru sh-Geogea

-Sh-câcotslji aurarâ sh-alti.

Preftu cânda-âlj mutri pi tuts cu namustri sh-dzâsi:

-Sh-anjia câmbanea...mea câra-acâtsarâ tuts s-arâdâ...nu dânâsea dotù
dunjiaua di-arâdeari.

Sh-dzuà di-azâ, ma s-ti-alinj Pleasa di-ndzeanâ, ninti s-agiundz, o s-avdz,
pit vimt, arâsu-ali hoari, unâ hoarâ al Dumnidzâ.

Custandin Dini Trandu-2013-

USA